

Kvalitetskontroll av auktoriserade revisorer samt registrerade revisionsbolag som utför lagstadgad revision i företag av allmänt intresse

1 Sammanfattande bedömning

Revisorsinspektionen har slutfört sin kvalitetskontroll av det registrerade revisionsbolaget RSM Stockholm AB (RSM Stockholm) och en auktoriserad revisor anställd där.

1.1 Systembaserad kvalitetskontroll

Revisorsinspektionen har identifierat vissa brister i de ledningsfunktioner, system, rutiner, riktlinjer och policyer som har byggts upp inom RSM Stockholm, se avsnitt 3. Systemet får dock ändå anses generellt möta kraven för att uppfylla gällande kvalitetsnormer

1.2 Uppdragsbaserad kvalitetskontroll

Revisorsinspektionen har identifierat vissa uppdragsspecifika granskningsbrister där revisionskvaliteten kan förbättras, se avsnitt 4.1. Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att vidta relevanta åtgärder för att framgent reducera risken för att sådana brister uppstår. Revisorsinspektionen redovisar även en iakttagelse rörande ett område där dokumentationen i delar har bedömts vara otillräcklig, se avsnitt 4.2.

2 Inledning

Revisorsinspektionen har under år 2021 kvalitetskontrollerat det registrerade revisionsbolaget RSM Stockholm AB. Kontrollen har varit såväl system- som uppdragsbaserad (se nedan). Den uppdragsbaserade kontrollen har omfattat en revisor och ett av denne genomfört revisionsuppdrag för en kund vars räkenskapsår avslutades 2020. I uppdraget är revisorn personvald. De slutsatser som Revisorsinspektionen har dragit i samband med de genomförda kvalitetskontrollerna redovisas i denna rapport och omfattar områden där Revisorsinspektionen har funnit brister vad gäller den systembaserade kvalitetskontrollen samt granskningsbrister i den uppdragsbaserade kvalitetskontrollen. Dessutom informerar Revisorsinspektionen om vissa dokumentationsbrister som kunnat konstateras.

Mer information om rättslig ram samt utgångspunkter för kvalitetskontrollen finns i bilaga 1.

3 Systembaserad kvalitetskontroll

3.1 Riskbedömning, rutiner och riktlinjer samt kundkännedomsåtgärder enligt penningtvättslagen

Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Lagen är tillämplig på de verksamhetsutövare som listats i 1 kap. 2 §. I denna bestämmelse, p. 18, listas verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor eller registrerat revisionsbolag. Enligt 2 kap. 1 § penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare göra en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism (allmän riskbedömning). Utöver vilka tjänster och produkter som tillhandahålls ska särskilt beaktas vilka kunder och distributionskanaler som finns samt vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Av 2 kap. 2 § penningtvättslagen framgår att omfattningen ska bedömas med hänsyn till verksamhetens storlek och art. Vidare ska verksamhetsutövaren i enlighet med 2 kap. 3 § penningtvättslagen bedöma den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen (kundens riskprofil). Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och verksamhetsutövarens kännedom om

kunden. Åtgärder för kontroll av kundkännedom ska enligt 3 kap. 14 § penningtvättslagen sedan utföras i den omfattning som behövs med hänsyn till kundens riskprofil och övriga omständigheter. Av 2 kap. 8 § penningtvättslagen följer att verksamhetsutövare ska ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende sina åtgärder för kundkännedom, övervakning och rapportering samt för behandling av personuppgifter.

Penningtvättslagen trädde i kraft den 1 augusti 2017.

RSM Stockholm saknar en allmän riskbedömning samt rutiner och riktlinjer för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. På uppdragsnivå görs ingen bedömning av risknivån för det enskilda uppdraget ur penningtvättslagens perspektiv.

Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att i enlighet med penningtvättslagen dokumentera en allmän riskbedömning, rutiner och riktlinjer för åtgärder mot penningtvätt och terrorism samt att tillse att riskbedömningar som är kopplade till den allmänna riskbedömningen genomförs på uppdragsnivå.

Mot bakgrund av det som har kommit fram finner Revisorsinspektionen även anledning att överväga om en disciplinär åtgärd ska meddelas RSM Stockholm. Denna prövning ska göras inom ramen för ett ärende inom den riskbaserade tillsynen.

3.2 Oberoende

Enligt ISQC 1 p. 21–25¹ ska ett revisionsföretag fastställa riktlinjer och rutiner avsedda att ge det rimliga säkerhet att företaget, dess personal och, i tillämpliga fall, andra som omfattas av kraven på oberoende upprätthåller oberoende där så krävs enligt relevanta yrkesetiska krav.

RSM Stockholm har inte någon systematisk uppföljning av de anställdas innehav av aktier i eller övriga relationer till företagets kunder. Vidare saknar RSM Stockholm rutiner och verktyg för att säkerställa oberoendet i förhållande till kunder som även utgör leverantörer. Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att införa en sådan systematisk uppföljning respektive rutiner och verktyg.

1

International Standard on Quality Control 1 – *Kvalitetskontroll för revisionsföretag som utför revision och översiktlig granskning av finansiella rapporter samt andra bestyrkandeuppdrag och närliggande tjänster.*

3.3 Personal

Enligt ISQC 1 p. 29 ska ett revisionsföretag fastställa riktlinjer och rutiner avsedda att ge rimlig säkerhet att företaget har tillräckligt med personal som har den kompetens och förmåga och det engagemang avseende yrkesetiska principer som krävs för att utföra uppdrag enligt standarder för yrkesutövningen och tillämpliga krav i lagar och andra författningar, och revisionsföretaget eller ansvariga revisorer ska kunna lämna rapporter som är korrekta med hänsyn till omständigheterna.

RSM Stockholm har sådana riktlinjer och rutiner. Enligt företagets kvalitetshandbok ansvarar utbildningsansvarig för att upprätthålla ett register över genomförda vidareutbildningar på individnivå. Någon sådan uppföljning sker dock inte. Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att efterleva den egna kvalitetshandboken i detta avseende.

3.4 Uppdragsanknuten kvalitetskontroll

Enligt ISQC 1 p. 39 ska revisionsföretaget fastställa riktlinjer och rutiner rörande hur särskilda kvalitetsgranskare (hos RSM Stockholm benämnd EQCR) för uppdrag utses. RSM Stockholm har sådana riktlinjer och rutiner. Enligt företagets kvalitetshandbok ska EQCR utses av en särskilt utpekad ansvarsroll. I praktiken är det vanligt förekommande att EQCR tillfrågas direkt av den påskrivande revisorn i stället för att utses av den utpekade ansvarsrollen. I vissa fall utgörs den påskrivande revisorn och den person som ska utse EQCR enligt kvalitetshandboken av en och samma person. Revisorsinspektionen anmodar RSM att uppdatera kvalitetshandboken så att den kräver att EQCR alltid utses av en annan person än den påskrivande revisorn samt att efterleva den egna kvalitetshandboken i detta avseende.

Revisorsinspektionen har tagit del av en sammanställning av hur mycket tid som lagts ned per uppdrag av EQCR. Denna sammanställning togs för första gången fram inför inspektionens granskning. Inspektionens bedömning är att den nedlagda tiden som redovisas per uppdrag generellt är låg kopplat till det stora ansvar kring kvalitetskontroll som EQCR har. En kommentar som inspektionen har fått är att mer tid har lagts ned av EQCR, men att denna inte har redovisats. Detta kan inte anses vara en tillfredsställande process kopplat till den roll EQCR har i revisionen. Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att i interna rutiner och riktlinjer klargöra hur tid för EQCR ska redovisas

samt att fortsatt löpande följa upp nedlagd tid av EQCR i syfte att säkerställa att tillräckliga resurser läggs på denna viktiga funktion.

3.5 Uppdragsdokumentation

Enligt ISQC 1 p. 45 ska ett revisionsföretag fastställa riktlinjer och rutiner som anger att uppdragsteam ska färdigställa den slutliga uppdragsdokumentationen utan onödigt dröjsmål när rapporterna har slutförts. RSM Stockholm har sådana riktlinjer och rutiner. Enligt företagets kvalitetshandbok ska sammanställningen av den slutliga dokumentationen ske senast 60 dagar efter datumen för revisionsberättelsen.

Revisorsinspektionen har vid stickprovsgranskning uppmärksammat att stängning av revisionsuppdrag skett senare än 60 dagar efter datum för revisionsberättelse för flera uppdrag. Av loggning i revisionsprogrammet framgår att inget revisionsarbete utförts efter att revisionsberättelserna lämnats. Revisorsinspektionen anmodar RSM Stockholm att säkerställa efterlevnaden av den egna kvalitetshandboken i detta avseende.

4 Uppdragsbaserad kvalitetskontroll

4.1 Granskningsbrister

4.1.1 Bolagsstyrningsrapport

Enligt RevR 16 *Revisorns granskning av bolagsstyrningsrapporten* p. 7.1 ska revisorn rapportera sin granskning av bolagsstyrningsrapporten i revisionsberättelsen när bolagsstyrningsrapporten ingår i förvaltningsberättelsen. Vid rapportering avseende en avskild rapport (bolagsstyrningsrapport som är skild från den formella årsredovisningen) ska bolagets revisor lämna sina uttalanden i ett särskilt yttrande. I det granskade uppdraget är bolagsstyrningsrapporten skild från den formella årsredovisningen. Revisorn har trots detta rapporterat sin granskning i revisionsberättelsen i stället för att lämnat sina uttalanden i ett särskilt yttrande.

Enligt RevR 16 p. 6.1 ska revisorn om en separat upprättad bolagsstyrningsrapport inte undertecknas av styrelsen, och revisorn inte på annat sätt inhämtat ändamålsenliga skriftliga bevis för att styrelsen tagit ansvar för bolagsstyrningsrapporten, inhämta ett uttalande från styrelsen som ska undertecknas av åtminstone styrelsens ordförande. Andra

ändamålsenliga skriftliga granskningsbevis för att styrelsen tagit ansvar för bolagsstyrningsrapporten kan till exempel vara att revisorn tar del av styrelseprotokoll eller annan motsvarande handling där det framgår att styrelsen tagit ansvar för eller godkänt innehållet i bolagsstyrningsrapporten. I det granskade uppdraget har bolagsstyrningsrapporten inte undertecknats av styrelsen. Revisorn har trots detta inte inhämtat ett uttalande underskrivet av åtminstone styrelsens ordförande, eller på annat sätt in inhämtat ändamålsenliga skriftliga bevis för att styrelsen tagit ansvar för rapporten.

4.1.2 Rapportering till revisionsutskott

Enligt EU:s revisorsförordning artikel 11 ska lagstadgade revisorer eller revisionsföretag som utför lagstadgad revision av företag av allmänt intresse, senast när revisionsberättelsen läggs fram, överlämna en kompletterande rapport till det granskade företagets revisionsutskott. I artikeln finns bestämmelser om vad denna rapport ska innehålla tillsammans med bestämmelser om formkrav för rapporten. Den kompletterande rapporten ska bland annat vara skriftlig och ska dateras och undertecknas. I det granskade uppdraget framgår det inte att det dokument som har överlämnats utgör den rapport som avses i artikel 11 och samtliga krav på innehållet i rapporten uppfylls inte.

Revisorn ska enligt revisorsförordningens art. 6.2 a varje år för revisionsutskottet bekräfta att den lagstadgade revisorn, revisionsföretaget och de ledande personer i det revisions-team som utför den lagstadgade revisionen är opartiska och självständiga i förhållande till det granskade företaget. Denna bekräftelse ska enligt art. 11.2 a ingå i revisorns kompletterande rapport till revisionsutskottet. Detta kan göras i en bilaga till rapporten eller intas i densamma. I det granskade uppdraget framgår det inte att dokumentet som överlämnats utgör en bilaga till den kompletterande rapporten till revisionsutskottet.

4.2 Dokumentationsbrister

Det som nedan anges som dokumentationsbrister avser sådana fall där revisorn har förmått göra den påstådda granskningen sannolik, men där Revisorsinspektionen vill peka på att dokumentationen i vissa delar varit otillräcklig.

Enligt ISA 230 *Dokumentation av revisionen* p. 8 ska revisorn upprätta revisionsdokumentation som är tillräckligt uttömmande för att en erfaren revisor, som inte tidigare

varit inblandad i revisionen, ska kunna förstå hur revisionen genomförts. Detta innebär bland annat att en annan revisor ska kunna bedöma om tillräckliga revisionsbevis inhämtats. Dokumentationen i revisionsakten är för det granskade uppdraget otillräcklig rörande tillämpningen av en redovisningsprincip, där inte samtliga genomförda granskningsåtgärder ingår i den sammanställda dokumentationen. Revisorsinspektionen har under kvalitetskontrollen utöver muntliga förtydliganden tagit del av kompletterande dokumentation utanför revisionsakten.

Kvalitetskontrollen avslutades vid slutmöte med RSM Stockholm:s ledning den 16 november 2021.

Bilaga 1 Rättslig ram och utgångspunkter för kvalitetskontrollen

Revisorsinspektionen har i uppdrag att minst vart tredje eller vart sjätte år genomföra sådan kvalitetskontroll som avses i artikel 26 Europaparlamentets och rådets förordning nr 537/2014 av den 16 april 2014 om särskilda krav avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse och om upphävande av kommissionens beslut 2005/909/EG (EU-förordningen). Revisorsinspektionens återkommande kvalitetskontroll sker dels på företagsnivå, dels på uppdragsnivå.

På företagsnivå görs en systembaserad kvalitetskontroll av revisionsföretaget. Kontrollen innebär att Revisorsinspektionen granskar hur revisionsföretagets system och processer är utformade och fungerar. Syftet är att säkerställa att revisionsuppdrag i företag av allmänt intresse utförs enligt god revisorssed och god revisionsd.

På uppdragsnivå genomförs Revisorsinspektionens kvalitetskontroll med inriktning på hur lagstadgad revision utförs i enskilda uppdrag. Genom den uppdragsbaserade kontrollen får Revisorsinspektionen underlag för att bedöma såväl effektiviteten i revisionsföretagets system för kvalitetssäkring som kvaliteten i enskilda revisorers arbete.

Systembaserad kvalitetskontroll

Det åligger ledningen för ett revisionsföretag att inrätta och upprätthålla ett kvalitetskontrollsystem som innefattar riktlinjer och rutiner för hantering av vart och ett av följande områden.²

- ✓ Ledningens ansvar för kvalitet inom revisionsföretaget
- ✓ Relevanta yrkesetiska krav
- ✓ Acceptera och behålla kundrelationer och särskilda uppdrag
- ✓ Personal
- ✓ Hur uppdrag utförs

---

² EU-förordningen, revisorslagen (2001:883), förordning (1995:665) om revisorer, Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet och ISQC 1 (International Standard on Quality Control 1 – Kvalitetskontroll för revisionsföretag som utför revision och översiktlig granskning av finansiella rapporter samt andra bestyrkandeuppdrag och närliggande tjänster).

✓ Övervakning

Målet ska vara att inrätta och upprätthålla ett kvalitetskontrollsystem som ger revisionsföretagets ledning rimlig säkerhet att företaget och dess personal följer standarder för yrkesutövningen och tillämpliga krav i lagar och andra författningar, och att rapporter som ansvariga revisorer lämnar är korrekta med hänsyn till omständigheterna.

Ett revisionsföretags riktlinjer och processer ska vara sådana att de befrämjar en intern kultur där kvalitet ses som en nödvändighet i uppdragsverksamheten. Av betydelse är att företagets organisation är sådan att tillräckliga gemensamma resurser byggs upp för kvalitetsfrämjande åtgärder.

Uppdragsbaserad kvalitetskontroll

Kvalitetskontrollen görs utifrån ett risk- och väsentlighetsperspektiv och för att ge Revisorsinspektionen rimlig grund för sina slutsatser om kvaliteten i utförd revision.

Kvalitetskontrollen innebär inte att Revisorsinspektionen går igenom en avslutad revision i alla dess delar eller att en fullständig analys görs av alla förhållanden i revisionen. Syftet är inte heller att bedöma om, de av revisorerna, granskade årsredovisningarna eller annan extern rapportering har varit i alla avseenden korrekt utformade.

Revisorsinspektionens uppdragsgenomgångar har inte enbart som syfte att bedöma om revisionsföretaget och de vid detta verksamma revisorerna uppfyller gällande krav på god revisorssed och god revisionssed. Revisorsinspektionens kvalitetskontroll ska även bidra till en utveckling av revisionskvaliteten i de enskilda uppdragen.

Granskningsbrister

Vid bestämmandet av vilka granskningsbrister som inkluderas i rapporten tas hänsyn till den identifierade bristens väsentlighet i relation till god revisionssed, både när gäller det individuella uppdraget som inspekterats och de specifika fokusområden som varit aktuella under vår inspektion. Om identifierade brister av liknande slag har noterats i fler än ett inspekterat uppdrag vägs också detta in.

Om granskningsbrister uppmärksammas vid kvalitetskontroll av revisionsföretag samt personvalda revisorer förelägger Revisorsinspektionen revisionsföretaget att lämna ett skriftligt svar på vilka åtgärder som har eller kommer att vidtas för att komma till rätta med bristerna.

Om granskningsbrister uppmärksammas vid kvalitetskontroll av enbart personvald auktoriserad revisor följs dessa regelmässigt upp under kommande inspektion hos revisionsföretaget.

Dokumentationsbrister

En auktoriserad revisor ska enligt god revisionssed dokumentera dels sådana förhållanden som har betydelse för att ge bevis till stöd för uttalandena i revisionsberättelsen, dels sådana förhållanden som utgör bevis för att revisionen har planerats och utförts enligt god revisionssed. Bestämmelser om dokumentation finns i 24 § revisorslagen (2001:883) och 7–12 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet³. Dessa kompletteras av International Standards on Auditing (ISA) 230 Dokumentation av revisionen. Dokumentationen ska vara tydlig och sammanställd på ett överskådligt sätt. Av dokumentationen ska framgå bl.a. hur granskningen har planerats, vilken granskning som har genomförts, när granskningen har utförts, vilka iakttagelser som har gjorts och vilka slutsatser som har dragits. Underlåtenhet att fullgöra dokumentationsskyldigheten på ett riktigt sätt bedöms som allvarlig, eftersom den försvårar en analys och en tillfredsställande bedömning av arbetet i efterhand.

Den omständigheten att en revisor inte dokumenterar sina granskningsåtgärder enligt gällande föreskrifter behöver i och för sig inte innebära att hans eller hennes granskningsåtgärder har varit otillräckliga. Revisorn måste då kunna redogöra för sin granskning på ett sådant sätt att det vid en helhetsbedömning framstår som sannolikt att de påstådda åtgärderna har utförts och att de har haft en sådan inriktning och omfattning att de har kunnat tjäna som underlag för välgrundade slutsatser. Vid denna bedömning beaktar Revisorsinspektionen bl.a. hur detaljerade uppgifter revisorn har lämnat om sina

---

³ Motsvarande bestämmelser fanns före den 1 juli 2018 i 2–4 §§ Revisorsnämndens föreskrifter (RNFS 2001:2).

granskningsinsatser. Om revisorn inte förmår att göra den påstådda granskningen sannolik, utgår Revisorsinspektionen från att någon tillfredsställande granskning inte har skett.

Dokumentationsbrist som i rapporten inte redovisas som granskningsbrist behöver inte kommenteras i särskild ordning av revisionsföretaget.

Uppföljning

När revisionsföretaget föreläggs att yttra sig över rapporterade brister ska detta svar inkludera detaljerad information om vilka åtgärder som vidtagits eller planeras. Vidare ska svaret innehålla en analys av grundorsaker till identifierade brister, en s.k. root-cause analysis. Detta innebär att revisionsföretaget ska utvärdera om bristerna har sin grund i systembrister som kräver omedelbara rättelseåtgärder, svårigheter att tillämpa relevant normgivning eller beror på andra faktorer som kan knytas till det individuella uppdraget eller den ansvarige revisorn. Revisorsinspektionen följer upp att vidtagna eller planerade åtgärder är tillfredsställande under kommande inspektion hos revisionsföretaget.